

Arkivsak-dok. 24/11100-20
Saksbehandler Hilde Synnøve Lind

Saksgang
Formannskapet 2023 - 2027
Bystyret 2023 - 2027

Møtedato
05.06.2025
19.06.2025

Sak nr.
61/25

Tilstandsrapport 1. tertial 2025

Innstillingssak.
Medsaksbehandlere:

Kommunedirektørens innstilling:

1. Kommunedirektørens tilstandsrapport per 30.04.2025 tas til orientering
2. Det gjøres endringer i driftsbudsjettet slik det framkommer av tabell 2 i saksfremlegget.
3. Det gjøres endringer i investeringsbudsjettet slik det framkommer av vedlegg 1.
4. Økonomiplantiltak som framkommer i tabell 1 i saksfremlegget utsettes til 2026.
5. Årets låneopptak for startlån reduseres med 100 mill. kr.
6. Kampavgift for Sparta Amfi settes til 0 kr fra 01.01.2025. Avgiften reduseres som kompensasjon for at Sparta Elite overtar driftsoppgaver.
7. Det gis kommunal garanti til Skjeberg golfklubb. Formålet med prosjektet og låneopptaket er å gjennomføre rehabilitering av greener, teesteder og andre nødvendige tiltak på banen.
 - a. Sarpsborg kommune garanterer med selvskyldnerkausjon for lån Skjeberg Golfklubb.
 - b. Garantien gjelder for lånets hovedstol på 3.400.000 kr med et tillegg på 10% av til enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av påløpte renter og omkostninger. Det maksimale beløpet som det kausjonerer for er 3.740.000 kr som reduseres i takt med nedbetalingen på lånet.
 - c. Kausjonsansvaret gjelder fra 20.06.2024 og opphører 20.06.2054 med et tillegg på 2 år.
 - d. Garantien er unntatt fra kravet om godkjenning etter kommuneloven §14-19. Garantien er ikke gyldig dersom garantien er i strid med kommuneloven § 14-19 første ledd, første punktum, og garantiens mottaker forsto eller burde forstått dette.

Vedlegg:

Forslag til budsjettendringer 1. tertial - investeringer

Link til Framsikt: [Tilstandsrapport 1. tertial 2025](#)

Sammendrag:

Tilstandsrapporten for 1. tertial 2025 er kommunedirektørens tilbakemelding til de folkevalgte for de fire første månedene i 2025. Det rapporteres på økonomistatus, økonomiplantiltak, investeringer og oppdrag i henhold til vedtatt handlingsplan og budsjett.

Revidert nasjonalbudsjett inneholder et oppdatert anslag på merkostnader til pensjon i 2025. Anslaget inkluderer også effekten av ny offentlig AFP. Regjeringen foreslår at de økte pensjonskostnadene for kommunene i 2025 kompenseres i kommunenes rammetilskudd. Sarpsborg kommune blir kompensert med en økt overføring på 39,9 mill. kr i 2025.

I revidert nasjonalbudsjett for 2025 ble anslaget på lønns- og prisvekst redusert fra 4,1% til 3,9%. Dette utgjør om lag 11 mill. kr for Sarpsborg kommune. Utbytte fra Østfold Energi AS er 12,4 mill. kr lavere enn budsjett.

På grunn av merforbruk for kommunen samlet sett anbefaler kommunedirektøren å utsette oppstart til 2026 for noen av økonomiplantiltakene som ble vedtatt for 2025. Dette utgjør innsparinger for om lag 24 mill. kr, som er innarbeidet i prognose for merforbruk.

Samlet driftsramme for kommuneområdene er på 4,4 mrd. kr. Samlet prognose for kommuneområdene er et negativt avvik på om lag 35 mill. kr, etter at de nevnte utsettelsene er hensyntatt. Det ligger etter dette an til et samlet merforbruk på kommunens drift på om lag 36 mill. kr ved årets slutt.

Samlet sykefravær for kommunen ved utgangen av april er 10,8%.

Utrekning:

Tilstandsrapporten for 1. tertial 2025 er kommunedirektørens tilbakemelding til de folkevalgte for de fire første månedene i 2025. Det rapporteres på økonomistatus, økonomiplantiltak, investeringer og oppdrag i henhold til vedtatt handlingsplan og budsjett.

Budsjettet for 2025 ble vedtatt på kommuneområdenivå. I tertialrapporten rapporteres det som tidligere økonomisk status per tjeneste.

I tillegg til økonomirapportering rapporteres det også for sykefravær. Det rapporteres samlet for kommuneområdene. Det skilles mellom korttids- og langtidsfravær og rapporten inneholder tall både for 2024 og 2025.

Det er en egen rapportering på økonomiplantiltak som ble vedtatt i budsjettet. Disse tiltakene framkommer i egen tabell under hvert kommuneområde. De er delt inn i fire kategorier:

- Vedtak forrige periode
- Nye tiltak
- Innsparingstiltak
- Politiske vedtak

For oppdrag er det rapportert på framdrift og risiko. Der det er vurdert framdrift i henhold til gjennomføring og lav risiko, er det ikke kommentert på alle oppdragene. Det er likevel noen oppdrag i henhold til plan og lav risiko som det er lagt inn supplerende tekst på.

For investeringer er det lagt til en beskrivelse av status der investeringer ikke gjennomføres i henhold til plan, eller det er avvik opp mot vedtatt bevilgning.

Revidert nasjonalbudsjett 2025

Anslaget for årslønnsveksten er nedjustert med 0,1% til 4,4% sammenlignet med vedtatt statsbudsjett. Videre er anslaget for den kommunale prisveksten nedjustert med 0,2% til om lag 3,3%. Samlet sett medfører dette at den kommunale lønns- og prisveksten er redusert med 0,2% til 3,9%. Det innebærer at de frie inntektenes kjøpekraft øker med om lag 1,1 mrd. kr i landet. Dette utgjør om lag 11 mill. kr for Sarpsborg.

Regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett vil inneholder et oppdatert anslag på merkostnader til pensjon i 2025. Det oppdaterte anslaget er blant annet basert på opplysninger fra pensjonsleverandørene. Anslaget inkluderer også effekten av ny offentlig AFP. Det oppdaterte anslaget viser at kommunesektorens samlede pensjonskostnader øker med om lag 3,6 mrd. kr utover anslått lønnsvekst. Regjeringen foreslår at de økte pensjonskostnadene for kommunene i 2025 kompenseres i kommunenes rammetilskudd. Sarpsborg kommune blir kompensert med en økt overføring på 39,9 mill. kr i 2025. Beløpet bygger på KS sin prognosemodell. I revidert nasjonalbudsjett framkommer det ikke hvordan kompensasjonen fordeles. KS har derfor lagt fordeling etter antall innbyggere til grunn.

Økonomisk resultat

Arbeidet med årsbudsjettet for 2025 og økonomiplan 2025 – 2028 var særdeles krevende. Dette til tross for at revidering av inntektssystemet hadde gitt kommunen om lag 56 mill. kr i økte inntekter. Dagen etter at kommunedirektøren hadde presentert sitt budsjettforslag økte regjeringen overføringene til kommunene. Kommunens inntekter for 2025 økte da med ytterligere om lag 48 mill. kr til. Det medførte et noe mindre stramt budsjett.

Det ligger store innsparingstiltak i budsjettet for 2025 og videre i økonomiplanperioden. Samtidig som det skal gjennomføres innsparinger øker behovet for tjenester. Det ble i 2025 budsjettet med en avsetning til fond på 3,9 mill. kr. Kommunens måltall er på 0,5%, som tilsvarer om lag 31 mill. kr. Den økonomiske situasjonen tilsier at Sarpsborg kommune heller ikke klarer å nå måltallet om at netto driftsresultat skal være på 1,5% av brutto driftsinntekter. Siden det er budsjettet med en avsetning tilnærmet null, må det i hovedsak brukes av disposisjonsfond ved uforutsett inntektssvikt eller økte utgifter.

Anslaget fra KS for kommunenes skatteinntekter er nedjustert med 535 mill. kr i 2025. 205 mill. kr sees i sammenheng med endrede skatteregler (jordbrukskonto), mens resterende del av nedjusteringen antas å kunne sees i sammenheng med lavere lønnsvekst. Nedjusteringen av skatteanslaget kompenseres med tilsvarende økning i rammetilskuddet. Kommunen mottar et utbytte fra Østfold Energi AS som er 12,4 mill. kr lavere enn det budsjettete 30 mill. kr.

Det ligger an til et samlet merforbruk på om lag 36 mill. kr ved årets slutt.

Endring i frie inntekter (lavere utbytte Østfold energi AS)	-12,4 mill. kr
Endring i lønns- og prisvekst	11,0 mill. kr
Merforbruk i kommuneområdene	-34,9 mill. kr
SUM årsprognose	-36,3 mill. kr

Resultat kommuneområdene

Samlet driftsramme for kommuneområdene er på 4.4 mrd. kr. Samlet prognose for kommuneområdene er et negativt avvik på 34,9 mill. kr.

Helse og velferd står for størstedelen av kommuneområdenes merforbruk. Det er i hovedsak virksomhetene barnevern og forvaltning og utvikling som har vesentlig merforbruk, i tillegg til at utgiftene til økonomisk sosialhjelp er høyere enn budsjettert. Kommunedirektøren har etablert egen økonomioppfølging av disse to virksomhetene. I handlingsplan 2025-2028 ble det vedtatt følgende verbalvedtak: *Vurdere endring i organisering av tjenester rettet mot barn og unge*. Kommunedirektøren har vurdert at ved å samle utgiftene og en større del av virkemidlene i det forebyggende arbeidet i ett kommuneområde, vil det bli et bedre grunnlag for å prioritere ressursene best mulig. Det forventes også at en felles lederstruktur vil gi større gjennomføringskraft og evne til raskere å realisere økonomiske gevinster fra tiltak som krever koordinert innsats. Barnevernet foreslås flyttet over til kommuneområde oppvekst fra 01.09.2025. Organisering av andre tjenester rettet mot barn og unge, som i dag ligger under kommuneområde helse og velferd, vil bli vurdert høsten 2025 og kan bli endret med virkning fra 2026.

Kommuneområde oppvekst er tilnærmet i balanse samlet sett. Alle skolene ligger an til balanse, med unntak av Hafslund ungdomsskole som fremdeles driver med et stort merforbruk.

Kommunedirektøren har innført ansettelseskontroll, samt begrenset deltakelse i kurs og konferanser. Ansettelseskontrollen innebærer at det skal avklares med den enkelte direktør om stilling skal besettes når de blir ledige. Det skal vurderes risiko og konsekvens ved å utsette ansettelse eller inndra stillingen.

Det vises til nærmere omtale under hvert kommuneområde i tilstandsrapporten.

Forslag til endringer i driftsbudsjettet

På grunn av merforbruk for kommunen totalt sett anbefaler kommunedirektøren å utsette noen av økonomiplantiltakene som ble vedtatt for 2025. Disse utsettes i utgangspunktet til 2026. Tiltakene foreslått utsatt er innarbeidet i prognosen som ligger til grunn. Dersom endringene ikke gjennomføres vil merforbruket øke med om lag 24 mill. kr.

I hvilken grad det skal gjøres slike endringer underveis i et budsjettår er en vanskelig avveining. Det er generelt vanskelig å foreta endringer som gir rask og tilstrekkelig økonomisk effekt. De tiltakene som det nå legges opp til å utsette ble prioritert så sent som i budsjettbehandlingen høsten 2024, i hovedsak fordi de skal medvirke til en nødvendig dreining av tjenestene. Å utsette tiltakene kan forsinke denne dreiningen og i ytterste fall medføre økte utgifter på lengre sikt. Kommunedirektøren mener likevel at de utsettelsene som nå er foreslått er riktig. Det er vurdert at noen måneders forskyvning ikke vil la store langsiktige effekter. Uten utsettelsene ville kommunen dessuten ligget an til et merforbruk som tærer betydelig på kommunens reserver. Et eventuelt merforbruk vil måtte dekkes inn med bruk av fond.

Hensynet til langsiktige effekter er samtidig årsaken til at kommunedirektøren ikke foreslår ytterligere utsettelse av tiltakene eller annen nedskalering av tjenestene, selv om dette hadde vært ønskelig for å komme i balanse. Kommunedirektøren vil også gjøre en ny vurdering etter andre tertial av hvorvidt tiltakene som nå utsettes, likevel skal starte opp mot slutten av 2025.

Det er viktig å holde fast ved det langsiktige målet om å dreie fra reparasjon til forebygging. Samtidig må det jobbes systematisk for å få økonomisk balanse for de tre virksomhetene som nå står for det aller meste av merforbruket.

Tiltak som utsettes til 2026:	Beløp
Direktør helse og velferd: Tilbakeføre ubrukte omstillingsmidler. Som en del av omstillingsprogrammet i kommuneområdet ble det avsatt midler i budsjettet. Deler av midler som ikke er benyttet foreslås tilbakeført. Dette kan medføre at tjenester i nederste del av innsatstrappen tilbys i mindre grad.	4,7 mill. kr
Kompetansesenter rus og psykisk helse: Utsette til 2026 økt ramme for å ivareta tilbud om behandling etter reduksjon av tilskuddsmidler. Dette kan medføre skjevutvikling for brukere, og økt press og ventelister for tjenesten.	3,0 mill. kr
Boveiledningstjenesten: Karl Johans gate 4. og 5. etasje – utsette oppstart til 2026. Endringen gjelder omprioritering av bruk av boliger fra eldre til boveiledningstjenesten. Dette kan medføre ventelister for tildeling av bolig.	9,7 mill. kr
Boveiledningstjenesten – utsette økt ramme til 2026 1,5 årsverk uteteam barn og unge. Det er et forebyggende tiltak som utsettes, med risiko for at det isteden må gis mer kostnadskrevende tjenester senere.	1,5 mill. kr
Barnevernet: Utsette å innføre stillinger som nettverksveiledere barnevern til 2026. Nettverksveilederne er plassert ut i skolene, men brukes som vikarer i barnevernet. Det er et forebyggende tiltak som utsettes, med risiko for at det isteden må gis mer kostnadskrevende tjenester senere.	3,0 mill. kr
NAV: Utsette til 2026 anskaffelse av arbeidsrettede tiltak for mottakere av økonomisk sosialhjelp	0,75 mill. kr

Tabell 1

Som en del av budsjettforliket om statsbudsjettet for 2024 ble det lagt inn en styrkning til bemanning i skolefritidsordningen og til økt bemanning i barnehagene. For Sarpsborg kommune utgjør det samlet 11,8 mill. kr. Rammetilskuddet økes med 11,8 mill. kr. Budsjetttrammen til kommuneområde oppvekst justeres tilsvarende.

Som en del av revidert nasjonalbudsjett 2025 økes overføringene til kommunene for å kompensere for økt utgift til pensjon. Rammetilskuddet økes med 39,9 mill. kr.

Matrikkelen er Norges offisielle eiendomsregister og inneholder informasjon om eiendomsgrenser, areal, bygninger, boliger og adresser. Matrikkelen inneholder opplysninger om den enkelte eiendom som er nødvendig for planlegging, utbygging, bruk og vern av fast eiendom. Registeret viser også grensene for eiendommene, inkludert grenser for uteareal som inngår i eierseksjoner. I dag foregår det et kontinuerlig arbeid med å rette opplysninger på bygninger og adresser, ved siden av registreringen av nye data. Det samme gjøres ikke med eiendommer. Her brukes alle ressurser på saksbehandling, dvs. å gjennomføre saker etter matrikkelloven, hovedsakelig oppmålingsforretninger. Det medfører at feil og mangler kun rettes ved nye oppmålingsforretninger eller ved at folk sender inn krav om retting. Med tanke på alle feil og mangler på eiendomsdelen, vil det ta tiår å få høy kvalitet på matrikkelen uten ytterligere kvalitetsheving. Kommunedirektøren foreslår at arbeidet finansieres med 0,7 mill. kr fra innovasjonsfondet. Dette skal gi en mer effektiv saksbehandling for de som benytter opplysninger fra matrikkelen.

Som nevnt ovenfor reduseres utbytte fra Østfold Energi AS med 12,4 mill. kr. Kommunedirektøren foreslår å benytte 3,9 mill.kr fra budsjettert avsetning og 8,5 mill. kr for å kompensere for det reduserte utbyttet.

Tabellen under viser endringene som foreslås i driftsbudsjettet.

Endringer i driftsbudsjettet	Redusert inntekt/ økt utgift	Økt inntekt/reduert utgift/bruk av fond
Økt rammetilskudd SFO, budsjettforlik regjeringen og SV		5 900 000
Økt rammetilskudd økt bemanning barnehagene, budsjettforlik regjeringen og SV		5 900 000
Økt rammetilskudd ny pensjonsordning AFP		39 900 000
Avsetning fellesposter ny pensjonsordning AFP	39 900 000	
Redusert utbytte Østfold Energi AS	12 400 000	
Prosjekt kvalitetsheving av matrikkelen (tilføre team kart lønnsmidler)	700 000	
Bruk av innovasjonsfondet til prosjekt kvalitetsheving i matrikkelen		700 000
Økt ramme kommuneområde oppvekst, SFO og barnehage	11 800 000	
Bruk av disposisjonsfond		12 400 000
Sum	64 800 000	64 800 000

Tabell 2

Det foreslås at det gjøres følgende endringer i investeringsbudsjettet

Totalt foreslås det å avslutte 21 investeringsprosjekter med et samlet mindreforbruk på 25,5 mill. kr av en nettobevilgning på 160,4 mill. kr.

Det foreslås å endre bevilgingen til to prosjekter. Totalt foreslås det å redusere bevilgingen for disse to prosjektene med 12,2 mill. kr.

C.E. Holtersvei til Ludvig Engesvei – Gang og sykkevei

Dette er et egenandelsprosjekt i bypakke fase 2. Prosjektet blir dyrere enn først beregnet. Det er bevilget 0,7 mill. kr til dette prosjektet i 2025. Totalt er det behov for 1,5 mill. kr for å gjennomføre prosjektet. Det foreslås å tilleggsbevilge 0,8 mill. kr i 1. tertial.

Nytt renseanlegg

I november 2024 nedjusterte bystyret rammen med 13 mill. kr fra 1 663 mill. kr til 1 650 mill. kr. Ved en feil ble ikke budsjettrammen nedjustert i 2024. Dette gjøres derfor nå i 1. tertial.

Totalt foreslås det å opprette 16 nye prosjekter med en brutto utgiftsramme på 26,4 mill. kr. Utgiftene til ti av disse prosjektene vil bli 100 % finansiert av tilskudd fra Bypakke Nedre Glomma og merverdiavgiftsrefusjon fra staten. Midlene skal brukes på tiltak for gående og syklende. Målet er å stanse veksten i persontransport med bil, ofte omtalt som nullvekstmålet.

De prosjektene det foreslås budsjettendringer på framkommer i vedlegg 1.

I handlingsplanen er det vedtatt og avsatt årlige investeringsmidler for å sikre at Sarpsborg Scene opprettholder en moderne og teknisk avansert utstyrspark. For 2025 er investeringsrammen på 550 000 kr. Sarpsborg Scene har fra 2025 overtatt driften av serveringstilbudet ved kulturhuset, etter at den eksterne konsesjonshaveren valgte å trekke seg ut. Det foreslås å utvikle og forbedre publikumsopplevelsen gjennom en total ombygging av serveringsløsningen i foajéen, samt etablering av en ny, mindre scene. Prøvearrangementer i foajéen er allerede gjennomført, eksempelvis musikkbrunch. Det ble gitt gode tilbakemeldinger og forestillinger var utsolgt. Dette viser et potensial for videre utvikling av foajéområdet som arrangementsarena.

Den totale investeringen er foreløpig beregnet til å koste mellom kr 350 000 og 400 000, og vil omfatte:

- Bygging av nytt serveringspunkt i foajéen
- Etablering av en mindre scene med tilhørende teknisk utstyr
- Møblering og tilrettelegging av området som en ny arena

Kommunedirektøren foreslår å omdisponere 550.000 kr fra utstyr til Sarpsborg Scene for å finansiere denne ombyggingen.

Ved å ta i bruk foajéområdet som ny arena både økes kapasiteten og muligheten til å gjennomføre flere arrangementer samtidig. Netto inntjening fra salg av mat og drikke i første tertial 2025 er allerede på 200 000 kr. For hele 2025 utgjør dette en netto inntjening på om lag 500 000 kr. Det estimeres økt årlig netto inntjening som følge av investeringen på mellom 750 000 og 1 000 000 kr med helårseffekt fra 2026. Dette vil bidra til å nå deler av innsparingskrav som er satt for Sarpsborg scene.

Bruk av premiefond

Sarpsborg kommune hadde 296 mill. kr på premiefond i KLP 31.12.2024. I mai 2025 ble kommunen tilført nye 320 mill. kr. Bruk av premiefond kan kun benyttes til pensjon. Det er i 2025 benyttet 210 mill. kr av fondet. Disse midlene er benyttet til å betale deler av årets reguleringspremie. Bruk av premiefondet vil bidra til å styrke kommunens likviditet, og til at renteinntektene ikke reduseres. Gjennom å bruke 210 mill. kr i 2025 vil premieavviket reduseres de neste 7 årene. Det vil redusere utgifter til pensjon i driften med om lag 30 mill. kr per år de kommende 7 årene.

Salg av kommunale boliger

Det er budsjettet med en inntekt på 120 mill. kr fra salg av boliger i 2025. Ved utgangen av april var det inntektsført om lag 85 mill. kr. Inntekten fra salget bidrar til at kommunen har et lavere låneopptak med det samme investeringsvolumet. Renter og avdrag til investeringer føres i driftsregnskapet. Uten salg av boliger som finansieringskilde, ville budsjettet blitt belastet med økte renteutgifter. I regnskapssaken ble det rebevilget 100 mill. kr i inntekter av salg. Det innebærer et salg på 220 mill. kr i 2025. Det er en risiko for at dette ikke oppnås i 2025. Det vil bli lagt fram en ny prognose i tilstandsrapport for 2. tertial.

Startlån

I sak om regnskap og årsberetning for 2024 ble det vedtatt å rebevilge 110.697.601 kr i ubrukte startlånsmidler. I budsjettet for 2025 ligger det inne et vedtak på bruk av 300 mill. kr til startlån. Siden 110 mill. kr ble rebevilget fra 2024 foreslår kommunedirektøren å redusere årets låneopptak med 100 mill. kr.

Kommunal garanti Skjeberg Golfklubb

Bystyret behandlet i møte 20. juni 2024 sak søknad om kommunal garanti og forskuttering av spillemidler for Skjeberg Golfklubb. Følgende vedtak ble fattet:

1. Sarpsborg kommune garanterer med selvskyldnerkausjon for lån Skjeberg Golfklubb.
2. Garantien gjelder for lånets hovedstol på 3.400.000 kr med et tillegg på 10% av til enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av påløpte renter og omkostninger. Det maksimale beløpet som det kausjoneres for er 3.740.000 kr som reduseres i takt med nedbetalingen på lånet.
3. Kausjonsansvaret gjelder fra 20.06.2024 og opphører 20.06.2054 med et tillegg på 2 år.
4. Garantien er unntatt fra kravet om godkjenning etter kommuneloven §14-19. Garantien er ikke gyldig dersom garantien er i strid med kommuneloven § 14-19 første ledd første punktum og garantiens mottaker forsto eller burde forstått dette.

Ved en feil kom ikke formålet med garantien fram i vedtaket som kommunalbanken stiller krav til. Det legges derfor fram nytt forslag til vedtak. Formålet med prosjektet og låneopptaket er å gjennomføre rehabilitering av greener, teesteder og andre nødvendige tiltak på banen.

Endring av gebyr leie Sparta Amfi

Det legges fram egen underveismelding Sparta Elite – drift av Sparta amfi og gjeldsavtale til formannskapets møte 5. juni. I saken foreslås det at kampavgiften settes til 0 kr fra 01.01.2025 mot at Sparta Elite tar over en del oppgaver som utføres av kommunen i dag. Da det er bystyret som skal vedta betalingssatser for kommunale idrettsanlegg fremmes forslag til vedtak i sak om tertialrapporten.

Konsekvenser økonomi, miljø og folkehelse:

Økonomi:

Det vises til tilstandsrapport for 1. tertial 2025.

Miljø:

Det vises til tilstandsrapport for 1. tertial 2025.

Folkehelse:

Det vises til tilstandsrapport for 1. tertial 2025.